

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
TA'LIM VA ILM-FAN VAZIRLIGI

**ANDIJON VILOYATI PEDAGOGIK
MAHORAT MARKAZI**

“Ta’lim jarayonida inson va sun’iy intellekt o‘zaro ta’sirining psixopedagogik jihatlari”

mavzusidagi

XALQARO ILMIY-AMALIY KONFERENSIYA

MATERIALLARI

26-OKTYABR, 2026-YIL

ANDIJON — 2026

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
TA’LIM VA ILM-FAN VAZIRLIGI
ANDIJON VILOYATI PEDAGOGIK MAHORAT MARKAZI**

**“TA’LIM JARAYONIDA INSON VA SUN’IY INTELLEKT O‘ZARO
TA’SIRINING PSIXOPEDAGOGIK JIHATLARI”**

XALQARO ILMIY-AMALIY KONFERENSIYA MATERIALLARI

2026-yil 26-oktyabr

**«ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ
ЧЕЛОВЕКА И ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА В
ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ПРОЦЕССЕ»**

МАТЕРИАЛЫ МЕЖДУНАРОДНОЙ НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКОЙ КОНФЕРЕНЦИИ

26 октября 2026 года

**“PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL ASPECTS OF HUMAN-
ARTIFICIAL INTELLIGENCE INTERACTION IN THE EDUCATIONAL
PROCESS”**

MATERIALS OF THE INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL CONFERENCE

October 26, 2026

ANDIJON — 2026

Ta’lim jarayonida inson va sun’iy intellekt o‘zaro ta’sirining psixopedagogik jihatlari.
Xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya materiallari. – Andijon: Andijon viloyati Pedagogik mahorat markazi, 2026.

Ushbu to‘plamda Andijon viloyati Pedagogik mahorat markazi tomonidan 2026-yil 26-oktyabr kuni oflayn va onlayn shaklda tashkil etilgan “Ta’lim jarayonida inson va sun’iy intellekt o‘zaro ta’sirining psixopedagogik jihatlari” mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy konferensiyaga kelib tushgan maqola va tezislar o‘rin olgan. Konferensiyada O‘zbekiston, Rossiya, Qozog‘iston va Ozarbayjon olimlari, oliy ta’lim muassasalari professor-o‘qituvchilari hamda amaliyotchi pedagoglar ishtirok etdi.

To‘plam materiallari to‘rt yo‘nalish bo‘yicha guruhlangan: sun’iy intellektning inson kognitiv rivojlanishi va tafakkur jarayonlariga ta’siri; ta’limda inson – sun’iy intellekt o‘zaro ta’sirining psixologik xavfsizlik va ijtimoiy-emotsional jihatlari; sun’iy intellekt asosida ta’lim jarayonini transformatsiya qilish, innovatsion pedagogik texnologiyalar va o‘qituvchi kompetensiyasi; sun’iy intellektni ta’limda qo‘llashning axloqiy, huquqiy va ijtimoiy-pedagogik muammolari.

Konferensiya materiallaridan oliy ta’lim muassasalari professor-o‘qituvchilari, umumta’lim maktablari o‘qituvchilari, psixologlar, tadqiqotchilar hamda ta’limda raqamli texnologiyalarni qo‘llash masalalari bilan qiziquvchi barcha mutaxassislar foydalanishlari mumkin.

Mas’ul muharrir: markaz direktori T.T.Turg‘unov

Tahrir hay’ati: Pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), professor Q.Azizova;
Psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), v.b dotsent R.Latibjonov;
Psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), katta o‘qituvchi M.Soliyev
katta o‘qituvchilar: N.Norova, J.Xudoyberdiyeva
o‘qituvchilar: K.Xamidova, I.Xasanova, M.Mashrabova

Taqrizchilar: M.A.Abdullayeva – AVPMM Fanlarni rivojlantirish bo‘limi boshlig‘i, p.f.n professor;
B.S.Abdullayeva – O‘zbekiston Milliy Pedagogika Universiteti professor, psixologiya fanlari doktori (DSc)

Andijon viloyati Pedagogik mahorat markazi Ilmiy-metodik kengashining 2026-yil ____-dagi ____-sonli yig‘ilishi qarori bilan nashrga tavsiya etilgan.

To‘plamdan o‘rin olgan maqolalarning saviyasi, sifati, ilmiy dalillarning haqqoniyligi hamda mazmuni uchun mualliflar mas’uldir.

© AVPMM, 2026

BOSHLANG‘ICH TA’LIMDA LOYIHA METODIDAN FOYDALANISH ORQALI O‘QUV-BILISH FAOLLIGINI OSHIRISH MASALALARI

Iminova Muhayyo Aslanbekovna

Andijon viloyati pedagogik mahorat markazi

Maktabgacha, boshlang‘ich va maxsus talim

kafedrasi dotsenti, katta o‘qituvchi

muhayyoiminova@yandex.ru +998941070079

Annotatsiya. Mazkur maqolada boshlang‘ich ta’lim jarayonida loyiha metodidan foydalanish orqali o‘quvchilarning o‘quv-bilish faolligini oshirishning nazariy-metodik asoslari tahlil qilingan. O‘quv-bilish faolligining mazmuni, uning motivatsion-maqсадli, kognitiv-izlanish, operatsion-faoliyatli, kommunikativ hamda refleksiv-baholash komponentlari yoritilgan. Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining yosh va psixologik xususiyatlarini hisobga olgan holda loyiha faoliyatini tashkil etishning pedagogik imkoniyatlari ochib berilgan.

Kalit so‘zlar: boshlang‘ich ta’lim, loyiha metodi, o‘quv-bilish faoliyati, o‘quv-bilish faolligi, mustaqil izlanish, muammoli vaziyat, motivatsiya, hamkorlik, ijodiy faoliyat, refleksiya, pedagogik mexanizm, loyiha topshirig‘i.

Вопросы повышения учебно-познавательной активности за счет использования проектного метода в начальном образовании

Аннотация. В статье рассматриваются теоретико-методические основы повышения учебно-познавательной активности учащихся начальных классов посредством использования метода проектов. Раскрывается содержание учебно-познавательной активности и характеризуются её мотивационно-целевой, когнитивно-поисковый, операционально-деятельностный, коммуникативный и рефлексивно-оценочный компоненты. С учётом возрастных и психологических особенностей младших школьников обоснованы педагогические возможности организации проектной деятельности.

Ключевые слова: начальное образование, метод проектов, учебно-познавательная деятельность, познавательная активность, самостоятельный поиск, проблемная ситуация, мотивация, сотрудничество, творческая деятельность, рефлексия, педагогический механизм, проектное задание.

Issues related to enhancing educational and cognitive activity through the use of the project method in primary education.

Abstract. The article examines the theoretical and methodological foundations for enhancing primary school pupils’ learning and cognitive activity through the

project method. The content of learning and cognitive activity is clarified through motivational-goal, cognitive-inquiry, operational-activity, communicative, and reflective-evaluative components. Taking into account the age-related and psychological characteristics of primary school pupils, the pedagogical potential of organizing project activities is substantiated.

Keywords: primary education, project method, learning and cognitive activity, cognitive engagement, independent inquiry, problem situation, motivation, collaboration, creative activity, reflection, pedagogical mechanism, project task.

Zamonaviy ta’lim o‘quvchidan bilimni yodlab olish bilangina cheklanmasdan, uni yangi vaziyatlarda qo‘llash, axborotni izlash va tahlil qilish, muammoga yechim taklif etish, o‘z qarashlarini asoslash va natijani baholashni talab qiladi. Mazkur ko‘nikmalar poydevori boshlang‘ich ta’limda shakllanadi. Aynan shu bosqichda bolaning bilishga qiziqishi, savol berish, kuzatish, taqqoslash, xulosa chiqarish, o‘z faoliyatini rejalashtirish va nazorat qilish malakalari rivojlanadi. Shu bois ta’lim samaradorligi faqat o‘zlashtirilgan ma’lumot hajmi bilan emas, o‘quvchining bilish jarayonidagi ongli va mustaqil ishtiroki bilan ham belgilanadi.

O‘zbekistonda ta’lim mazmunini yangilash, o‘quvchilarning mustaqil va ijodiy tafakkurini rivojlantirishga qaratilgan islohotlar o‘qituvchi markazidagi reproduktiv yondashuvdan faoliyatga asoslangan ta’limga o‘tishni taqozo etadi. “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonun va xalq ta’limi tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasida ilgari surilgan vazifalar ham o‘qitish metodikasini takomillashtirish zaruratini ko‘rsatadi. Bunda loyiha metodi bilimni real muammo bilan bog‘lovchi va bolaning mustaqil izlanishiga sharoit yaratuvchi pedagogik vosita sifatida alohida ahamiyat kasb etadi.

Maqolaning maqsadi - boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining o‘quv-bilish faolligini loyiha metodi vositasida oshirishning nazariy-metodik asoslari, bosqichli mexanizmi va samarali pedagogik shart-sharoitlarini yoritishdir.

Loyiha metodining shakllanishi J. Dyui va U. Kilpatrikning pragmatik pedagogika hamda “faoliyat orqali o‘rganish” g‘oyalari bilan bog‘liq. Mazkur yondashuvga ko‘ra, bilim tayyor axborot sifatida emas, muammoni hal etishda zarur bo‘ladigan vosita sifatida egallanadi: o‘quvchi savol qo‘yadi, ma’lumot to‘playdi, uni qayta ishlaydi va amaliy mahsulot yaratadi. Tadqiqotda pedagogik-psixologik adabiyotlarni nazariy va qiyosiy tahlil qilish, umumlashtirish, tizimlashtirish hamda pedagogik modellashtirish usullaridan foydalanildi.

“O‘quv-bilish faoliyati” bilim va faoliyat usullarini o‘zlashtirishga qaratilgan yaxlit jarayonni anglatadi, “o‘quv-bilish faolligi” shu jarayonning mustaqilligi, anglanganligi, intensivligi va ichki motivatsiya bilan ta’minlanganlik darajasini bildiradi. Demak, topshiriqni ko‘rsatma asosida mexanik bajarish tashqi faoliyatni

ifodalashi mumkin, biroq yuqori bilish faolligini anglatmaydi. O‘quvchi “Nima uchun?”, “Qanday tekshiraman?” va “Boshqacha yechim bormi?” kabi savollarni mustaqil qo‘ya boshlaganda bilish faoliyati sifat jihatidan o‘zgaradi.

O‘quv-bilish faolligi o‘zaro uzviy bog‘langan besh komponent orqali namoyon bo‘ladi: motivatsion-maqсадli — qiziqish va maqsadni anglash; kognitiv-izlanish — ma’lumot izlash, tahlil va xulosa; operatsion-faoliyatli — rejalashtirish hamda bilimni qo‘llash; kommunikativ — tinglash, hamkorlik va fikrni asoslash; reflektiv-baholash — faoliyat natijasini tekshirish, xatolarni aniqlash va takomillashtirish. Ularning birligi o‘quvchining o‘z bilish faoliyatini boshqarish imkoniyatini kengaytiradi.

Mazkur komponentlar bir-biridan ajratilgan holda emas, o‘quvchining yagona faoliyati jarayonida rivojlanadi. Masalan, bola suvni tejashga oid savol qo‘yganida motivatsion va kognitiv faollik namoyon bo‘ladi; kuzatish rejasini tuzganda faoliyatli, sinfdoshlari bilan fikr almashganda kommunikativ, natijani tekshirib xato sababini aniqlaganda esa reflektiv komponent faollashadi. Shuning uchun loyiha vazifasini faqat ijodiy mahsulot yaratishga qaratish emas, uning barcha bosqichlarida mustaqil fikrlashga undovchi topshiriqlarni tashkil etish zarur.

Loyiha metodining asosiy didaktik qiymati tayyor mahsulotning o‘zida emas, unga erishish jarayonida bajarilgan bilish harakatlarida ko‘rinadi. Hayotiy muammoni tanlash o‘quvchida bilishga ichki ehtiyoj uyg‘otadi; kuzatish va oddiy tajribalar mustaqil axborot izlashni rivojlantiradi; natijani taqdim etish muloqot va refleksiyaning faollashtiradi. “Maktabimizda suvni qanday tejash mumkin?” mavzusidagi loyiha bunga misol bo‘la oladi: o‘quvchi suv sarfini kuzatadi, matematik hisob-kitob qiladi, ona tilida tavsiyalar yozadi va sinfdoshlariga taqdim etadi. Shu tariqa tabiiy fan, matematika va ona tili mazmuni yagona amaliy vazifada uyg‘unlashadi.

Boshlang‘ich maktabda loyiha faoliyatini yuqori sinflardagi murakkab ko‘rinishda qo‘llash maqsadga muvofiq emas. Topshiriqlar yosh xususiyatlariga mos, qisqa muddatli, ko‘rgazmali va natijasi bolaga tushunarli bo‘lishi lozim. 1-sinfda kuzatish, tasniflash, rasm chizish va oddiy taqdimot asosan o‘qituvchi yordamida bajariladi. 2-sinfda vazifaning ayrim qismlari mustaqil rejalashtiriladi; 3–4-sinflarda esa manba tanlash, rollarni taqsimlash va natijani baholashda o‘quvchi mustaqilligi kengayadi. Bunday yondashuv “pedagogik ko‘makdan mustaqillikka” tamoyiliga asoslanadi.

Loyiha shaklini tanlashda maqsad va davomiylik o‘quvchilarning tayyorgarligiga moslashtiriladi. Mikroloyihalar bir dars doirasida muammoni kuzatish va kichik xulosa chiqarishga xizmat qilsa, qisqa muddatli guruhli loyihalar axborot to‘plash, vazifalarni taqsimlash va natijani taqdim etish ko‘nikmalarini

shakllantiradi. Fanlararo loyihalarda o‘quvchi turli fanlarda olingan bilimlarini yagona masala yechimiga safarbar qiladi. O‘qituvchi oldindan bolalar uchun xavfsiz manbalarni, zarur vositalarni va bajarish mezonlarini belgilashi lozim.

Nazariy tahlil asosida loyiha vositasida o‘quv-bilish faolligini oshirish jarayonini sakkiz o‘zaro bog‘liq bosqichdan iborat pedagogik mexanizm sifatida izohlash mumkin:

1. Diagnostik-maqсадli bosqich. O‘quvchilarning mavjud bilimlari, qiziqishlari va mustaqil ishlashga tayyorligi aniqlanadi. Loyiha vazifasi o‘quv dasturi bilan birga bolaning real imkoniyatlariga moslashtiriladi.

2. Motivatsion-muammoli bosqich. Bilishga ehtiyoj tug‘diruvchi hayotiy savol qo‘yiladi. Masalan, “O‘simliklar” mavzusini “Nega bir vaqtda ekilgan o‘simliklar turlicha o‘sadi?” savoli orqali ochish mumkin.

3. Mazmuniy-loyihalash bosqichi. O‘quvchilar o‘qituvchi bilan birga maqsad, vazifalar, harakatlar ketma-ketligi va kutilgan mahsulotni belgilaydi. “Avval nima qilamiz?” kabi tayanch savollar rejalashtirishga yordam beradi.

4. Tashkiliy-faoliyatli bosqich. Individual, juftlik yoki guruhli ish shakli tanlanadi, ishtirokchilar o‘rtasida vazifalar taqsimlanadi. Har bir bolaning umumiy natijaga shaxsiy hisssasi bo‘lishi ta’minlanadi.

5. Axborot-izlanish bosqichi. Ma’lumotlar darslik, kuzatish, suhbat, tajriba va pedagog nazoratidagi raqamli manbalardan olinadi. Bolalar topilgan axborotning loyiha muammosiga aloqadorligini baholashga o‘rgatiladi.

6. Ijodiy-mahsulotli bosqich. Yig‘ilgan materiallar plakat, maket, jadval, kichik kitobcha, tavsiyalar to‘plami yoki boshqa amaliy natijaga aylantiriladi. Mahsulot bilish jarayonini namoyon etuvchi vosita hisoblanadi.

7. Kommunikativ-taqdimot bosqichi. Ishtirokchilar o‘z yechimi va mahsulotini taqdim etadi, savollarga javob beradi, qarorlarini asoslaydi. Taqdimot qisqa va barcha bolalar uchun ishtirok etishga qulay bo‘lishi lozim.

8. Baholash-refleksiv bosqich. Yakuniy mahsulot bilan bir qatorda izlanish, hamkorlik va mustaqil qaror qabul qilish jarayoni baholanadi. O‘quvchi muvaffaqiyat hamda qiyinchiliklardan keyingi vazifalar uchun xulosa chiqaradi.

Bosqichlar qat’iy chiziqli algoritm emas: axborot izlash davomida boshlang‘ich reja yangilanishi, yangi savol paydo bo‘lishi yoki maqsad aniqlashtirilishi mumkin. Muhimi, har bir bosqichda o‘quvchining bilish harakatlari aniq ko‘rinishi va o‘qituvchi ko‘magi uning mustaqilligini cheklab qo‘ymasligidir.

Loyihani amalga oshirish jarayonida teskari aloqa muhimdir. Dastlab rejalashtirilgan kuzatish natijasi taxminga mos kelmasligi mumkin; bunda o‘quvchilarga savolni aniqlashtirish, qo‘shimcha ma’lumot topish yoki ish usulini o‘zgartirish imkoniyati beriladi. Xato yakuniy muvaffaqiyatsizlik emas, bilishga

undovchi yangi vaziyat sifatida talqin etiladi. Shu tariqa loyiha mexanizmining bosqichlari o'zaro qayta bog'lanib, o'quvchilarda moslashuvchan fikrlash va dalillarga asoslangan qaror qabul qilish rivojlanadi.

Loyiha metodining samaradorligi besh pedagogik shartga bog'liq: muammoning o'quvchi hayoti bilan bog'liqligi; loyiha harakatlarining izchil o'rgatilishi; pedagogik yordamning me'yorlanganligi; samarali hamkorlik va har bir bolaning individual hissasi; oldindan tushuntirilgan baholash mezonlari hamda refleksiya. Ortiqcha yordam tashabbusni susaytiradi, yordamning yetishmasligi esa qiyinchilikni kuchaytiradi. Shu sababli o'qituvchi tayyor yechim bermasdan, savol, jadval, namuna va yo'naltiruvchi ko'rsatmalar orqali faoliyatni qo'llab-quvvatlaydi.

Loyihada o'qituvchining roli axborot beruvchi va nazorat qiluvchidan tashkilotchi, fasilitator, maslahatchi hamda kuzatuvchiga o'zgaradi. U muammoli vaziyatni yaratadi, vazifaning yoshga mosligini tekshiradi, zarur manbalarni tavsiya etadi, guruhdagi vazifalar taqsimotini muvofiqlashtiradi va refleksiyaning tashkil etadi. Bunda o'quvchi o'rniga ish bajarish emas, uning mustaqil bajara oladigan harakatlar doirasini izchil kengaytirish ustuvor hisoblanadi.

Loyiha natijasini faqat plakat, maket yoki taqdimotning bezagi bilan baholash yetarli emas. Baholashda motivatsion (qiziqish va tashabbus), kognitiv (axborotni topish va tahlil qilish), faoliyatli (rejalashtirish va qo'llash), kommunikativ (hamkorlik va fikr almashish), refleksiv (xatoni aniqlash va o'z faoliyatiga baho berish) mezonlaridan foydalanish maqsadga muvofiq. "Loyiha oldidan nimani bilardi, jarayonda nima bajardi va yakunda qanday o'sishga erishdi?" savollari baholashning asosiy yo'nalishini belgilaydi.

Baholash mezonlari loyiha boshlanishidayoq bolalarga sodda va tushunarli tilda yetkazilishi kerak. Jarayonni kuzatish uchun kichik nazorat varaqasi, o'zaro baholash savollari va yakuniy suhbatdan foydalanish mumkin. O'qituvchi loyiha boshlanishida bolaning nimani bilishi va bajara olishini, bajarish davomida qaysi harakatlarni mustaqil amalga oshirganini, yakunda esa qanday yangi ko'nikmalar hosil qilganini taqqoslaydi. Bunday baholash mahsulotning tashqi ko'rinishiga bog'lanib qolmay, o'quv-bilish faoliyatidagi haqiqiy o'zgarishlarni aniqlashga xizmat qiladi.

Loyiha faoliyati XXI asrning 4K kompetensiyalarini ham birgalikda rivojlantirish imkonini yaratadi: muammoli vaziyatni o'rganish tanqidiy fikrlashni, yangi yechim topish kreativlikni, guruhda ishlash hamkorlikni, natijani taqdim etish esa kommunikatsiyani mustahkamlaydi. Masalan, "Maktabimizni yashillashtiramiz" loyihasi o'simliklarni o'rganish, ekish maydonini hisoblash, taklif matnini yozish va jamoaviy qaror qabul qilishni uyg'unlashtiradi.

Loyiha metodi boshlang‘ich sinf o‘quvchisining o‘quv-bilish faolligini rivojlantirishda amaliy imkoniyatlarga ega. Uning pedagogik mohiyati tayyor bilim yoki mahsulotni takrorlashda emas, bolaning muammoni tushunishi, maqsad qo‘yishi, axborot izlashi, qaror qabul qilishi, hamkorlikda ishlashi va natijasini baholashida namoyon bo‘ladi. Motivatsion, kognitiv, faoliyatli, kommunikativ va refleksiv komponentlar birligi o‘quvchining bilish subyekti sifatida shakllanishiga xizmat qiladi.

Taklif etilgan sakkiz bosqichli mexanizmni o‘quvchilarning yosh imkoniyatlariga mos, hayotiy muammolar asosida tashkil qilish, pedagogik yordamni bosqichma-bosqich kamaytirish va jarayonni mezonlar orqali baholash muhimdir. Loyiha samaradorligini faqat tayyor mahsulot soni bilan emas, o‘quvchi bilim va faoliyat usullaridagi sifat o‘zgarishlari bilan aniqlash maqsadga muvofiq. Shunda loyiha metodi mustaqil izlanish, ijodkorlik, mas’uliyat va 4K ko‘nikmalarini rivojlantiruvchi yaxlit pedagogik vositaga aylanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi. Ta’lim to‘g‘risida: O‘zbekiston Respublikasining O‘RQ–637-son Qonuni. — 2020-yil 23-sentabr.
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 29-apreldagi PF–5712-son “O‘zbekiston Respublikasi Xalq ta’limi tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to‘g‘risida”gi Farmoni.
3. Polat E.S. Novye pedagogicheskie i informatsionnye texnologii v sisteme obrazovaniya. — Moskva: Akademiya, 2009.
4. Xutorskoy A.V. Sovremennaya didaktika. — Sankt-Peterburg: Piter, 2001.
5. Krajcik J.S., Blumenfeld P.C. Project-Based Learning // Sawyer R.K. (Ed.). The Cambridge Handbook of the Learning Sciences. — Cambridge: Cambridge University Press, 2006. — P. 317–334.
6. Larmer J., Mergendoller J.R., Boss S. Setting the Standard for Project Based Learning: A Proven Approach to Rigorous Classroom Instruction. — Alexandria, VA: ASCD, 2015.
7. Vygotsky L.S. Pedagogicheskaya psixologiya. — Moskva: Pedagogika-Press, 1996.